

Содржина

на пишан материјал за модул „Финансиската писменост
ако клучна вештина за младите лица за подобро
препознавање и справување со корупцијата во
управувањето со јавните финансии“.

Дел 1. Финансиска писменост како клучна вештина за младите лица

1.1 Вовед во финансиска писменост

1.2 Основни принципи на финансиската писменост за млади лица

- 1.2.1 Временска вредност на парите
- 1.2.2 Опортунитетни трошоци
- 1.2.3 Финансиско однесување: емоции спрема логика
- 1.2.4 Приходи - од каде доаѓаат нашите пари?
- 1.2.5 Расходи - каде се трошат нашите пари?
- 1.2.6 Финансиско планирање - како да ги доведеме работите под контрола?
- 1.2.7 Штедење и заштита од ризик
- 1.2.8 Задолжување - ризици, правила и паметни одлуки

1.3 Интегрирани модели на финансиска писменост кај младите

1.4 Заклучок

1.5 Додаток 1: Практични вежби

Дел 2 Интегрирани модели на финансиска писменост кај младите

2.1 Што се јавни финансии?

2.2 Потреба од јавните финансии

- 2.2.2 Економска стабилизација
- 2.2.3 Социјална рамнотежа
- 2.2.4 Развој и долгорочни инвестиции

2.2 Приходи во јавните финансии – од каде доаѓаат парите во државниот буџет?

- 2.3.1 Даноци
- 2.3.2 Неданочни приходи
- 2.3.3 Јавни заеми
- 2.3.4 Донации и меѓународни фондови

2.4 Структура и логика на јавните расходи - каде одат парите?

- 2.4.1 Тековни расходи
- 2.4.2 Капитални инвестиции
- 2.4.3 Трансфери и социјални програми

2.5 Концепт на ефикасност и ефективност во јавните расходи

- 2.5.1 Практични примери на неефикасно трошење

2.6 Буџетот како главен инструмент на јавните финансии

- 2.6.1 Фази на процесот за подготовка на буџетот
- 2.6.2 Рамнотежа меѓу приходи и расходи
- 2.6.3 Јавен долг

2.7 Транспарентност и фискална дисциплина при управувањето со јавните финансии

- 2.7.1 Транспарентност – клучната компонента за доверба во јавните финансии
- 2.7.2 Значење и важност на фискалната дисциплина
- 2.7.3 Добро управување со јавните финансии од страна на институциите

2.8 Вклучување на граѓаните и младите во процесот на управување со јавните финансии

- 2.8.1 Вклучување на граѓаните – четвртиот столб на системот
- 2.8.2 Учеството на младите во јавните финансии
- 2.8.3 Влијание на јавните финансии врз младите

2.8 Заклучок

2.10 Влијание на јавните финансии врз младите

Дел 3. Корупција во јавните финансии

3.1 Вовед и значење на терминот корупција во јавните финансии

3.2 Циклус на јавните финансии и области на појава на можни злоупотреби

- 3.2.1 Фаза 1 - Прибирање на јавни приходи
- 3.2.2 Фаза 2 - Буџетско планирање
- 3.2.3 Фаза 3 - Јавни набавки
- 3.2.4 Фаза 4 - Сметководство и финансиско известување
- 3.2.5 Фаза 5 - Контрола и надзор

3.3 Типологии на корупција во јавните финансии

- 3.3.1 Политичка корупција
- 3.3.2 Административна (бирокуратска) корупција
- 3.3.3 „Заробена држава“

3.4 Последици од корупцијата во јавните финансии

- 3.4.1 Губење пари што припаѓаат на сите
- 3.4.2 Поскапи проекти
- 3.4.3 Лоши услуги
- 3.4.5 Пречка за економски развој
- 3.4.5 Пречка за економски развој

3.5 Високото ниво на финансиска писменост како основна превентивна алатка за спречување на корупцијата

- 3.5.1 Транспарентност како алатка
- 3.5.2 Независни контролни тела
- 3.5.3 Поедноставени процедури
- 3.5.4 Граѓански надзор, медиуми и НВО
- 3.5.5 Младите како двигатели на промени

3.6 Заклучок

3.7 Додаток 3: Практични вежби за Дел 3